

Volume 10, Issue 4, July 2023, p. 158-173

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3407>

ArticleHistory:

Received

18/06/2023

Accept

15/07/2023

Available

online

15/07/2023

PROBLEMS AND SOLUTION SUGGESTIONS OF SOCIAL STUDIES TEACHERS IN DISTANCE EDUCATION PROCESS

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE YAŞADIĞI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Mehmet Ali SÜER¹
Keziban SÜER²

Abstract

It is important to reveal the results and suggestions about the problems that social studies teachers experience in the process of teaching in distance education, in their interaction with students and in their relations with the school administration. The aim of this research is to evaluate the problems and solution proposals of social studies teachers during the distance education process. The research was carried out with the case study model, which is one of the qualitative research methods. The study group of the research consists of 28 social studies teachers, 26 of whom are male and 2 are female. The criterion sampling method, which is one of the purposeful sampling methods, was used to determine the study group. A semi-structured interview form consisting of six questions was used to collect the data. The interview form was prepared online and presented to the teachers due to the ongoing epidemic process. In the analysis of the obtained data, the opinions of the teachers were divided into codes and themes by using the content analysis technique. As a result of the research findings, teachers; It has been determined that they have technical problems arising from the technological infrastructure and that they try to find solutions to the problems by making use of online applications. According to the teachers, it was stated that the students had problems due to internet access, and they applied to the environment and parent relations for the problems they experienced. In addition, it has been concluded that since the school administrations cannot manage the distance education process well, the teachers have problems and they produce conciliatory solutions against the school administrations. As a result of the research findings, suggestions such as developing the technological infrastructure for distance education, carrying out measurement-evaluation activities effectively, training school administrators to produce crisis-oriented solutions are offered.

Keywords: Social Studies, Education Management, Distance Education, Emergency

¹ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, mehmetalisuer@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7284-8321>

² Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, kezban_tskrn@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9138-377X>

Özet

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitimde ders işleme sürecinde, öğrencilerle etkileşimde ve okul yönetimi ile ilişkilerinde yaşadıkları sorunların tespit edilerek giderilmesine ilişkin sonuç ve önerilerin ortaya konulması önem arz etmektedir. Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları sorunları ve çözüm önerilerini değerlendirmektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan durum çalışması modeliyle yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu 26'sı erkek, 2'si kadın olmak üzere 28 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında altı sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu salgın sürecinin devam etmesinden dolayı çevrim içi ortamda hazırlanıp öğretmenlere sunulmuştur. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılarak öğretmen görüşleri kod ve temalara ayrılmıştır. Araştırma bulguları sonucunda öğretmenlerin; teknolojik altyapıdan kaynaklı teknik sorunlar yaşadıkları, sorunlara çevrim içi uygulamalardan faydalanarak çözüm üretmeye çalıştıkları belirlenmiştir. Öğretmenlere göre öğrencilerin internet erişiminden dolayı sorun yaşadıkları, yaşadıkları sorunlarda çevre ve veli ilişkilerine başvurdukları belirtilmiştir. Ayrıca okul yönetimlerinin uzaktan eğitim sürecini iyi yönetemediklerinden dolayı sorun öğretmenlerin yaşadıkları ve okul yönetimlerine karşı uzlaşmacı çözümler ürettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulguları sonucunda uzaktan eğitime yönelik teknolojik altyapının geliştirilmesi, ölçme-değerlendirme faaliyetlerinin etkili olarak yerine getirilmesi, okul yöneticilerine kriz odaklı çözüm üretmelerine yönelik eğitim verilmesi gibi öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Eğitim Yönetimi, Uzaktan Eğitim, Acil Durum

GİRİŞ

Uzaktan eğitim sistemi birçok farklı yöntemle uygulanmaktadır. Uzaktan eğitim sistemi bilgi, beceri ve kazanımları bireylere öğretme yöntemlerinden birisidir. Aynı ortamda bulunmayan öğretmenlerin bilgi, beceri, tecrübeyi aktaran ile o bilgi, beceri, tecrübeyi alanların kurduğu etkileşimi, teknoloji desteği alarak oluşturdukları bir sistemdir (Yadigar, 2010). Uzaktan eğitim genel bir tanım ile akademik bir kurumdan uzakta, ev veya iş yerlerinde katılım gösterilen, yapılandırılmış öğrenme deneyimleridir (Gunawardena & McIsaac, 2013). Uzaktan eğitim faaliyetleri 1728 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Boston şehrinde Calep Phillips'in posta aracılığıyla ders vermesinden bu yana yaklaşık olarak 300 yıldır güncelliğini korumaktadır (Clark, 2020). Uzaktan eğitim insanların kendi istedikleri yerde, zaman sınırı olmaksızın, istedikleri araçları kullanarak (bilgisayar, tablet, akıllı telefon vs.) eğitim öğretime devam etmelerine imkân veren bir eğitim çeşididir. COVID-19 salgını sonucunda insanların sosyal hayattan uzaklaşması, karantina yaşamına girmesi insanları teknolojiye daha da yaklaştırmıştır (Öztekin vd., 2021a).

Dünyanın birçok yerinde bilim, teknoloji ve eğitim gibi alanlarda önemli değişim ve gelişmeler yaşanmaktadır. Bu değişim ve gelişmelerden eğitim de önemli ölçüde etkilenmektedir. Bu değişim ve gelişmelerle birlikte insanlar da kendilerini geliştirme, ortaya çıkan yeniliklere yetişme, çağdaş yaşama uyum sağlama ihtiyacı duymaktadır. Öğrencilerin dersteki başarılarının yanı sıra ders dışı eğitim becerilerini geliştirmeye de ihtiyaç vardır (Yıldırım Suna vd., 2023). Salgınlar, afetler ve imkân yetersizliği gibi durumlardan dolayı insanlar eğitim ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Bu ihtiyaç doğrultusunda okullardaki teknolojik altyapının gelişmesi ile birlikte uzaktan eğitim sistemi olarak adlandırılan eğitim sistemi uygulanmaya başlamıştır (Gökçe, 2008). Bu durum ders içeriklerinin teknolojiyle harmanlanarak içerik ve erişim açısından zenginleşmesini sağlamıştır. Şimdiye kadar sınıf ortamında derslerin işlenmesi sürecinde uygulanan yöntem, teknik ve materyaller uzaktan eğitim sürecinde de uygulanmaya başlanmıştır. Uzaktan eğitimin gerçekleştirildiği ilk zamanlar olan 300 yıl öncesine bakıldığında genellikle görsel öğelerin kullanımı ön plana çıkmıştır. Bununla birlikte yazılı sunum ve materyaller kullanılmıştır (Gürses & Demiray, 2009).

Uzaktan eğitim, görsel ve yazılı materyallerin yanı sıra bilgiyi veren öğreticiyle (öğretmen, öğretim üyesi, akademisyen vs.) çevrim içi iletişim sağlama ihtiyacını karşılaması kolay olan görüntülü konuşma ile de gerçekleştirilmektedir. Basit şekilde tanımlanacak olunursa uzaktan eğitim; bilgiyi talep eden kişi ile bilgileri sağlam bir şekilde verecek kişinin farklı yerlerde oldukları hâlde teknolojiyi kullanarak iletişime geçtikleri bir eğitim çeşididir. Mekân olarak birbirlerinden ne kadar uzak olurlarsa olsunlar birlikte hareket ederek bu bilgiyi verecek olan öğretmen ile bilgiyi almak isteyen kişi arasında genellikle teknolojik aletlerden biri veya birkaçı aracılığıyla (bilgisayar, akıllı telefon, tablet vs.) eş zamanlı olarak gerçekleşen eğitim sürecine uzaktan eğitim denir.

Öğreten ile öğrenen mekânsal olarak birbirlerine uzak veya yakın olabilirler. Uzaktan eğitimde dışarıdan herhangi bir etkide bulunulamaması öğrenen ve öğretmenin her ikisi için eğitimin kalitesini artırmaktadır (Bozkurt, 2017). Uzaktan eğitim sistemi; öğrenci ve öğretmenlere istedikleri herhangi bir zamanda, istedikleri mekânda, diledikleri eğitimi alma imkânını vermektedir (Koçdar, 2006).

Uzaktan eğitim senkron ve asenkron olarak gerçekleştirilebilen bir süreçtir. Senkron olarak yapılan eğitim eş zamanlı, birden çok kişiye doğru gerçekleşebilirken aynı zamanda çoklu yönden tek kişiye doğru da etkileşim gerçekleştirilebilir (Gülbahar, 2021). Etkileşim aynı zaman dilimi içerisinde gerçekleşmektedir. Günümüzde var olan teknolojiye internet altyapısı ile birlikte internete bağlanabilen birçok araç ile bu eğitim türünün gerçekleştirilmesi mümkün bulunmaktadır Gülleroğlu & Coşkun, 2024). Asenkron yapılan eğitime, tek yönlü canlı yayın şeklinde yapılan eğitimler örnek verilebilir. Bu eğitimde eş zamanlı etkileşim söz konusu olmazken dinleyen, öğrenen kişiler tek taraflı olarak pasif şekilde bundan faydalanabilmektedir (Aslantaş, 2014)

Uzaktan Eğitim araçları zaman içerisinde çeşitlilik göstermiştir. Bunlardan biri basılı materyallerdir. Basılı materyaller taşınması ve iyi organize edilmiş olması bakımından avantajlı görünse de zaman bakımından ekonomik değildir. Çünkü basılı materyallerin gönderilmesi ve ulaştırılmasında gecikmeler yaşanabilir (Aslantaş, 2014). Uzaktan eğitim sürecinin başlangıcında ilk olarak bu araç denenmiş ancak zaman içerisinde farklı senaryolar geliştirilmiş ve uzaktan eğitimin daha verimli hâle getirilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) dijital ortamlardan faydalanılması yönünde bazı adımlar atmıştır. Milyonlarca öğrenciye basılı materyallere ulaşmanın zorluğu sebebiyle dijital ortamlar çeşitlendirilmiş Eğitim Bilişim Ağı (EBA) altyapısı güçlendirilerek öğretmen ve öğrencilerin canlı dersler yapabileceği şekilde hizmete sunulmuştur. EBA'ya erişim sağlama imkânı bulunmayan öğrenciler için Türk Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) EBA TV Kanalları oluşturulmuş ve sınırlı sayıda öğrenciye tablet ve internet desteği de sağlanmıştır (Demir & Özdaş, 2020)

23 Mart 2020'de uzaktan eğitim sürecinin başlaması ile öğretmenler ders sunma araçlarını değiştirmek zorunda kalmıştır. Öğretmenlerle birlikte bu dijital ortama öğrenciler ve veliler de uyum sağlamak için çaba göstermiştir. Eğitimin dijital ortama geçmesi ile birlikte öğretmenler, derslerini EBA ortamında oluşturmuş ve bu dersleri öğrencilere WhatsApp vb. kanallardan duyurarak yine ödevlendirmeleri de EBA Üzerinden yapmıştır (Setav, 2021).

Uzaktan eğitim üzerine deneyimi olan veya olmayan herkes hızlı bir şekilde uzaktan eğitim faaliyetlerinin içinde yer almıştır (Elçiçek, 2021). Uzaktan eğitimde öğrencilerin öğretmenler ile aynı mekânı paylaşmamaları sebebiyle ders programlarının iyi organize edilmeyişi ve uygun öğrenme ortamlarının programlanmaması olmasından gerek öğretmenler gerek öğrenciler şikâyet etmektedirler. Uzaktan eğitim, maliyeti olan bir eğitim süreci olduğundan bazı evlerde bilgisayar, tablet, akıllı telefon, internet vs. bulunamaması ve öğrenciler derse çok iyi motive olsa bile öğretmenlerden anında dönüt alamaması bu eğitim sürecinin şikâyet edilen konularından biri olmuştur. Öğrenciler aynı anda ve aynı mekânda öğretmenlerinden yeterince bilgi veya destek alamadığından, öğrencilerin bu süreçten soğumasına ve zamanla kendilerini toplumdan soyutlamalarına bile sebep olmuştur. Bunun sonucunda da öğrencilerde bir yalnızlaşma hissinin oluşması bu sürecin getirdiği olumsuz yönlerden biridir.

Ders yöntem ve tekniklerinin çeşitlendirilememesi ve sürekli aynı yöntem tekniklerin kullanılması da başka bir şikâyet konusudur. Uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlardan birisi de internet kesintileri, elektrik kesintileri vb. durumlardır. Bu tür durumlar, ders ortamından kopmalara sebep olmuş, dersin verimini düşürmektedir. Ders esnasında öğretmenin veya öğrencilerden birinin/birkaçının internet veya elektriğinin kesilmesi motivasyonun düşmesine sebep olmuştur (Akgül, 2021).

Öğretmenler, uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin derse devam zorunluluğunun olmamasını problem olarak görmektedir. Ders müfredatının yoğunluğu ve uzaktan eğitim için elverişli olmayışı öğretmenlerin karşılaştığı bir diğer güçlüktür. Çevrim içi değerlendirmelerin zorluğu da sosyal bilgiler dersinde ölçme değerlendirmeyi zorlaştırmıştır (Bakioğlu & Çevik, 2020). Uzaktan eğitim, grup çalışmaları açısından sınırlı olmaktadır. Bu sebeple öğrenciler arasında etkileşim, ilgi ve motivasyon eksikliğine neden olmaktadır. Öğrencilerin sosyalleşmesini engellemekte ve teknoloji bağımlılığına neden olmaktadır (Elitaş, 2017; Sezgin, 2021; Uroкова, 2020).

Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenler sanal bir ortamda derslerini anlatmak zorunda kalmıştır. Bu değişikliğin öğretmenin öğrencilerinden geri bildirim almasını ve onların ders takibini zorlaştırdığı görülmüştür. Öğrencilerin yeterli düzeyde derse aktif katılamaması veya katılmak istememesi, motivasyonunun düşük olması sorun teşkil etmiştir. Öğretmenin beden dilini kullanmakta zorlanması bu süreçte karşılaşılan başka bir sorundur (Uyar, 2020). Bakioğlu ve Çevik'e (2020) göre öğrencilerin internete erişiminin olmaması ve yeterli düzeyde bilgisayar, tablet gibi araçlara erişememesinin uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler dersinin işlenişini zorlaştırmıştır.

Dündar ve Yeşilyurt'un (2020) yaptıkları bir çalışmada öğretmenler, derse devam zorunluluğunun olumlu olacağını belirtmişlerdir. Öğrencilerin internete erişim sorununun gerekli destekler sağlanarak ortadan kaldırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin ders programları ve dersin müfredatının uzaktan eğitime uyarlanması gerektiği görüşü ortaya çıkmıştır. Bayburtlu (2020) tarafından yapılan bir çalışmada ise öğrencilere gerekli araç gereç imkânının sağlanması gerektiği ve öğrencilere internete erişimi konusunda gerekli desteğin verilmesi yönünde bir sonuca ulaşılmıştır.

Uzaktan eğitime yönelik olarak alanyazın taraması yapıldığında uzaktan eğitimle ilgili araştırmaların ya yüz yüze ve uzaktan eğitimin karşılaştırılmasına yönelik olduğu ya da uzaktan eğitimin değerlendirilmesine yönelik yapıldığı görülmektedir (Çalışkan, Süzek & Özcan, 2017; Dobbs, Del Carmen & Waid-Lindberg, 2017; Horspool & Lange, 2012).

Öğretmenlerin uzaktan eğitim süreci ile ilgili görüş, algı ve düşünceleri uzaktan eğitim faaliyetlerinin verimliliğini belirleyen etkenlerin başında gelmektedir (Başa, Arslan, Günsel & Akpınar, 2019). COVID-19'un ortaya çıkması, dünyada karışık, sürekli gelişen ve değişen bir durum ortaya çıkarmıştır (Öztekin vd., 2021b). COVID-19 sürecinde önemli bir görev üstlenen öğretmenler hem uzaktan eğitime uyum sağlamaya çalışmışlardır hem de öğrencileri destekleyerek öğrencilerin bu süreçten en az öğrenme kayıplarıyla çıkmasına yardım etmeye çalışmışlardır (Demir & Özdaş, 2020).

Uzaktan eğitim sürecine ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin belirlenmesi önemlidir. Öğretmenlerin; görev yaptıkları okul türüne, görev yaptıkları okulun bulunduğu il/ilçe/kırsal gibi bölgeye, hizmet yılına, branşlarına, eğitim verdikleri sınıflara, kullandıkları cihazlara ve derslerini yaptıkları yerlere göre uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinde bir farklılığa neden olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. Bu tespitler ileride yapılacak eğitim faaliyetlerinin daha nitelikli hâle gelmesi için önem arz etmektedir (Kurnaz, Kaynar, Şentürk Barışık & Doğrukök (2020).

Bu araştırmanın amacı 2019 yılında dünyada ortaya çıkan ve Türkiye'de de görülen, COVID-19 salgınından etkilenen sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde yaşadığı sorunları ve çözüm önerilerini değerlendirmektir. Araştırma sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde yaşadığı sorunlar ve çözüm önerilerinin belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitimde ders işleme sürecinde, öğrencilerle etkileşimde ve okul yönetimi ile ilişkilerinde yaşadıkları sorunların tespit edilerek giderilmesine ilişkin sonuç

ve önerilerin ortaya konulması açısından önemlidir. Araştırmada bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır.

1. Uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler dersinin yürütülmesinde yaşanan sorunlar nelerdir?
2. Uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler dersinin yürütülmesinde yaşanan sorunlara yönelik geliştirilen çözümler nelerdir?
3. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin derse dâhil edilmesine yönelik yaşanan sorunlar nelerdir?
4. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin derse dâhil edilmesine yönelik yapılan çalışmalar nelerdir?
5. Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin, okul yönetimi ile yaşadığı sorunlar nelerdir?
6. Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin, okul yönetimi ile ilgili yaşadığı sorunlara yönelik geliştirilen çözümler nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde yaşadığı sorunlar ve çözüm önerilerinin değerlendirilmesinin amaçlandığı bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ile yürütülmüştür. Durum çalışması yapılacak olan araştırmaların amacı kapsamında belirlenmiş durumlara yönelik olarak kapsamlı veriler ortaya koyma sürecidir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Durum çalışmasında, sınırları belli olan bir araştırma konusunun kendi şartlarında ve ortamında detaylı olarak resmedilmesinin incelenmesi söz konusudur (Birinci, Kılıçer, Ünlüer & Kabakçı, 2009).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi açısından bir araştırmanın amacına en iyi şekilde hizmet edebilmesi için en iyi veri kaynaklarına ulaşmada tespit edilen bazı ölçütleri karşılayan bütün durumların araştırma sürecine alınması gerekmektedir (Patton, 2014). Bu sebeple araştırmanın çalışma grubu belirlenirken temel ölçüt olarak sosyal bilgiler öğretmeni olmak ve sosyal bilgiler dersini uzaktan eğitim süreciyle işlemektir. Araştırmanın çalışma grubuna ilişkin veriler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1.

Çalışma Grubuna İlişkin Veriler

Öğretmen	Cinsiyet		Kurumunuzun Türü				En Çok Hizmet Yapılan Yerleşim Yeri			Hizmet Yılı			
	Kadın	Erkek	Ortaokul	İmam Hatip Ortaokul	Özel Okul	İl	İlçe	Kırsal	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16 Yıl ve Üstü	
SBÖ1		x	x					x		x			
SBÖ2		x	x					x	x				
SBÖ3		x		x				x		x			
SBÖ4		x	x			x				x			
SBÖ5		x	x					x		x			
SBÖ6		x	x					x				x	
SBÖ7		x		x				x		x			
SBÖ8		x	x					x		x			
SBÖ9		x	x					x		x			
SBÖ10		x	x					x				x	
SBÖ11		x			x			x		x			
SBÖ12		x		x				x		x			
SBÖ13		x		x				x		x			

SBÖ14	x	x				x				x			
SBÖ15	x	x				x							x
SBÖ16	X	x							x				x
SBÖ17	x	x					x						x
SBÖ18	x	x							x				x
SBÖ19	x	x							x				x
SBÖ20	x	x							x				x
SBÖ21	x	x					x						x
SBÖ22	x	x							x				x
SBÖ23	x	x							x				x
SBÖ24	x	x				x					x		
SBÖ25	x	x					x						x
SBÖ26	x			x					x				x
SBÖ27	x	x							x				x
SBÖ28	x	x							x				x
Toplam	2	26	22	5	1	4	12	12	5	20	1	2	

Çalışma grubuna ilişkin olarak Tablo 1’de yer alan veriler incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin 26’sının erkek, 2’sinin kadın olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin 22’si ortaokul, 5’i imam hatip ortaokulu, 1’i özel okulda çalışmaktadır. Öğretmenlerin 12’si en çok ilçede, 12’si en çok kırsalda, 4’ü en çok ilde görev yapmaktadır. Öğretmenlerin 20’si 6-10 yıl arası, 5’i 1-5 yıl arası, 2’si 16 yıl ve üstü, 1’i ise 11-15 yıl arası hizmet yılına sahiptir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplamak amacıyla bir görüşme formu geliştirilmiştir. Formun geliştirilmesi sürecinde öncelikle alanyazın taranmış ve konu ile ilgili bir çerçeve belirlenmiştir. Görüşmelerin yüz yüze yapılmasının salgın kuralları gereği uygun olmamasından dolayı Google Form aracılığıyla bir görüşme formu hazırlanmıştır. Form uygulanmadan önce uzman görüşlerine sunulmuştur. Uzmanlardan gelen düzeltme önerileri sonrasında taslağa son hâli verilmiştir. Veri toplama formunda toplam 6 tane açık uçlu soru sorulmuştur.

Verilerin Toplanması

Salgın sürecinde olması sebebiyle araştırmacılar tarafından oluşturulan elektronik görüşme formu çalışma grubuna dijital ortamda sunulmuştur. Çalışma grubuna formun ulaştırılmasında çevrim içi haberleşme uygulamaları kullanılmıştır. Haberleşme uygulamalarının içeriğine görüşme formuna ilişkin bağlantı eklenmiş ve detaylı açıklama yapılmıştır. Araştırmaya katkıda bulunan öğretmenler görüşlerini belirterek formu yanıtladılar.

Verilerin Analizi

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin analiz edilmesinde elde edilen veriler temalara göre değerlendirilerek analiz edildiği için içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz tekniğinde ortaya çıkan görüşler bütüncül olarak ortaya koyulmakta, gerçek alıntılara sıklıkla yer verilmekte ve veriler yorumlanır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Çevrim içi ortamda toplanan araştırma verileri araştırmacı tarafından matbu hâle dönüştürülmüş ve veri analiz süreci başlatılmıştır. Veriler toplanırken öğretmenlerden tanımlayıcı kişisel bilgiler istenmediği için veri analiz sürecinde öğretmen yanıtlarının karışmaması amacıyla her bir forma “Sosyal Bilgiler Öğretmeni” kelimelerinin baş harfine bir sayı verilerek kodlama yapılmıştır (SBÖ1, SBÖ2 gibi). Bu sayede veri analizinde kodlamaların ve doğrudan aktarımların daha sağlıklı yapılabilmesi amaçlanmıştır. Araştırmacı tarafından toplanan öğretmen görüşleri kod ve temalara ayrılmış ve her temadan doğrudan alıntı cümleler yapılmıştır.

Verilerin İnanırcılığı

Veri analizinde ortaya çıkan temalar araştırmacılar tarafından kontrol edilip sınıf eğitimi ve Türkçe eğitimi alanlarından iki uzmana sunularak temaların tutarlı olduğu anlaşılmıştır (LeCompte & Goetz, 1982). Bu durum araştırmanın iç tutarlığını desteklemiştir. Araştırma verilerinin inanırcılığının sağlanmasında başka önlemler de alınmıştır.

Belirtilen önlemler şunlardır: Araştırma sürecinin her aşamasında yukarıda bahsedilen alan uzmanlarından görüş alınmıştır. Öğretmenlere ait görüşme formları elektronik ortamda saklanmıştır. Öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak bulgularda sunulmuştur.

BULGULAR

Sosyal Bilgiler Dersinin Yürütülmesinde Yaşanan Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler dersinin yürütülmesinde yaşanan sorunlar nelerdir?” araştırma sorusu ile ilgili görüşleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

Dersin Yürütülmesinde Yaşanan Sorunlar

Tema	Kod	f
Teknik Sorunlar	İnternet bağlantı sorunları (SBÖ1, 2, 4, 14, 16, 18, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28), Araç gereç eksikliği (SBÖ3, 4, 8, 10, 11, 12, 20, 22, 25, 27), İnternetin olmaması (SBÖ3, 4, 8, 10, 11, 20, 22, 28), Öğrenci teknik altyapısının olmaması (SBÖ6, 17, 20, 22, 26, 28), Elektrik kesintisi (SBÖ 1, 26)	39
Eğitsel Sorunlar	Katılımın az olması (SBÖ2, 6, 7, 8, 9, 12, 15, 16, 18, 19, 25, 28), Etkileşim yetersizliği (SBÖ8, 17, 20), Dikkat eksikliği (SBÖ7, 15, 25), Doküman eksikliği (SBÖ6), Ölçme ve değerlendirme eksikliği (SBÖ8), Sınıf hakimiyetini sağlayamama (SBÖ17), Dersi planlayamama (SBÖ20), Öğrencilerin derse güdülenmemesi (SBÖ23), Öğrencilerin derse adapte olamaması (SBÖ24)	24
Toplumsal Sorunlar	Öğrencilerin uzaktan eğitime alışamaması (SBÖ1, 7, 11, 20), Öğrencilerin kardeş sayısının fazla olması (SBÖ10, 25), Veli ilgisizliği (SBÖ6), Uzaktan eğitime karşı ön yargı (SBÖ11), Çalışma ortamının olmaması (SBÖ25)	9
Bilişim Sorunları	Zoom’dan kaynaklı sorunlar (SBÖ5, 6, 20, 26), EBA’dan kaynaklı sorunlar (SBÖ5, 8, 20)	7
Toplam		79

Tablo 2 incelendiğinde uzaktan eğitim sürecinde dersin yürütülmesinde yaşanan sorunların; teknik sorunlar ($f=39$), eğitsel sorunlar ($f=24$), toplumsal sorunlar ($f=9$) ve bilişim sorunları ($f=7$) tema başlıkları altında 4 tema ve 79 kod olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Uzaktan eğitim sürecinde dersin yürütülmesinde yaşadığınız sorunlar alt amacına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinden bazılarının görüşleri her temadan doğrudan görüşler alınarak aşağıda sunulmuştur.

Teknik sorunlar temasına ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Elektrik kesintileri internet hızının düşmesi gibi problemler dersi yürütmemizi ciddi anlamda zorlaştırıyordu. Öbür yandan öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine alışkın olmaması da dersi yürütmemizi zorlaştırıyordu (SBÖ1).

İnternet erişimi, akıllı telefon, tablet gibi cihazların tüm öğrencilerde mevcut olmaması ve öğrencilerin uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim gibi etkili olmadığını düşünüp ilgi göstermemesi, zaman kaybı olarak değerlendirmesi gibi sorunlar yaşadık (SBÖ11).

Eğitsel sorunlar temasına ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Tüm öğrencilerde internet ağı ve bilgisayarın olmaması, derse katılımın az olması, EBA’da yoğunluk sebebiyle derse giriş yapılmaması, öğretmen-öğrenci etkileşiminin yetersiz ve iletişimin az olması, öğrenmelerde ölçme ve değerlendirmelerin yapılmasının zor olması (SBÖ8).

Öğrencilerin derse güdülemek amacıyla konu ile alakalı konu ve etkinlikleri öğrencilere atarak öğrenciler ile beraber konu ve etkinlikleri çözdüm (SBÖ23).

Toplumsal sorunlar temasına ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Çocuklarda dikkat eksikliği, yüz yüze sınıf ortamının olmayışı ve derslere çok az sayıda öğrencinin katılması (SBÖ7).

Velilerin ilgisizliği en çok yaşadığım sorunlardan biri oldu (SBÖ6).

Bilişim sorunları temasına ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Zoom hakkında fazla bilgi sahibi değildik, bu konuda küçük hatalar yapıldı ama tabii belli bir süre sonra her şey rayına oturdu (SBÖ5).

EBA yoğunluktan ve internet altyapı eksikliğinden dolayı genellikle çöküyor. Harici uygulamalardan olan Zoom da kullanımı Türkçe olmadığı için özellikle öğrenci ve veliler için az da olsa bizim için Türkçe uygulama olmadığından kullanılması, ders tanınması oldukça zorlaşıyordu (SBÖ20).

Yaşanan Sorunlara Yönelik Geliştirilen Çözümlere İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler dersinin yürütülmesinde yaşanan sorunlara yönelik geliştirilen çözümler nelerdir?” araştırma sorusu ile ilgili görüşleri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.

Dersin Yürütülmesinde Yaşanan Sorunlara Yönelik Geliştirilen Çözümler

Tema	Kod	f
Dijital Çözümler	WhatsApp bilgilendirmeleri (SBÖ6, 15, 20, 26, 27, 28), Dijital materyal sunma (SBÖ6, 8, 11, 22, 25), Alternatif dijital platformlar kullanma (SBÖ20, 26, 28), Mobil interneti kullanma (SBÖ1, 26, 28), Dijital yetkinlik kazandırma (SBÖ5, 6, 28), Donanım eksikliğini giderme (SBÖ5, 6), EBA destek noktalarına yönlendirme (SBÖ12)	23
Ders İçi Çözümler	Öğrencileri motive etme (SBÖ4, 7, 8, 11, 23), Öğrencilerle etkileşime geçme (SBÖ6, 20, 28), Farklı yöntem-teknikler kullanma (SBÖ7, 8), Konu tekrarı yapma (SBÖ8, 23), Öğrenciyi derse katma (SBÖ11), Öğrenci seviyesine dikkat etme (SBÖ8), Öğrenci mikrofonlarını kapatma (SBÖ1)	15
Ders Dışı Çözümler	Öğrencilere ders notu gönderme (SBÖ3, 4, 9, 14, 17, 23), Velilerle etkileşime geçme (SBÖ6, 20, 21, 25), Öğrencilere test gönderme (SBÖ3, 9), Ödevlendirme (SBÖ17, 25), Farklı ölçme değerlendirme araçları kullanma (SBÖ6)	15
Toplam		53

Tablo 3 incelendiğinde uzaktan eğitim sürecinde dersin yürütülmesinde yaşadığınız sorunlara yönelik geliştirdiğiniz çözümlerin; dijital çözümler (f=23), ders içi çözümler (f=15) ve ders dışı çözümler (f=15) tema başlıkları altında 3 tema ve 53 kod olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Uzaktan eğitim sürecinde dersin yürütülmesinde yaşadığınız sorunlara yönelik geliştirdiğiniz çözümler alt amacına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinden bazılarının görüşleri her temadan doğrudan görüşler alınarak aşağıda sunulmuştur.

Dijital çözümler temasına ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

İnternetim kesildiğinde telefondan bağlanıyordum. EBA 'dan giriş yapamayan öğrencilere Zoom şifresini WhatsApp'tan gönderiyordum. Programı önceden öğrencilerle paylaşıyordum (SBÖ26).

Uzaktan eğitimde öğrencinin dikkatini çekmek, onları derste tutmak zor oluyordu. Ekranı daha önceden hazırlamış olduğum ders slaytlarını yansıtarak takip etmelerini sağlıyordum (SBÖ22).

Ders içi çözümler temasına ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Mesajlaşma programlarından notlar gönderiyordum. Sürekli iletişim hâlinde olup öğrencilerin motivasyonunu üst seviyede tutmaya çalıştım (SBÖ4).

Daha hızlı internet paketleri, mobil internet paketleri kısmen de olsa dersi yürütmemi sağladı. Bazen öğrencilerin sesini keserek ders akışını devam etmek zorunda kalıyordum (SBÖ1).

Ders dışı çözümler temasına ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Genellikle hazır notlarla ödevlendirme yoluna gittim (SBÖ17).

Tablet veya bilgisayarı olan öğrencilerle ders işleyip geri kalan öğrenciler ile ödevlendirme, veli ile sürekli iletişimde kalma gibi çözümler kullandım (SBÖ25).

Öğrencilerin Derse Dâhil Edilmesine Yönelik Yaşanan Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin derse dâhil edilmesine yönelik yaşanan sorunlar nelerdir?” araştırma sorusu ile ilgili görüşleri Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4.

Öğrencileri Derse Dâhil Etmeye Yönelik Yaşanan Sorunlar

Tema	Kod	f
Altyapı Kaynaklı	İnternetin olmaması (SBÖ1, 4, 6, 13, 20, 21, 24, 26, 28), Araç gereç eksikliği (SBÖ1, 4, 13, 18, 20, 24, 25, 28), İnternet bağlantı sorunları (SBÖ2, 5, 14, 15, 18, 19), Elektrik kesintisi (SBÖ6, 26, 28), İletişim araçlarının yetersizliği (SBÖ15), Çevrim içi programın uygunsuzluğu (SBÖ28)	28
Çevre Kaynaklı	Yaşam şartları zorluğu (SBÖ1, 5, 7, 10, 17), İletişimsizlik (SBÖ6, 11), Ailede misafir ağırlanması (SBÖ6), Velilerin dijital öğrenmeye karşı bilinçsiz olması (SBÖ3), Veli duyarsızlığı (SBÖ11), Kalabalık aile ortamı (SBÖ7), Velilerin uzaktan eğitimi benimsememesi (SBÖ12)	12
Öğrenci Kaynaklı	Motivasyon eksikliği (SBÖ12, 17, 20), Derse katılmama (SBÖ9, 20, 26), Dikkat eksikliği yaşama (SBÖ27), Ekran karşısında yorulma (SBÖ27), Öğrencinin işte çalışması (SBÖ1), Tatil olduğu algısı (SBÖ8), Dikkat dağınıklığı (SBÖ7)	11
Ders Kaynaklı	Etkileşim olmaması (SBÖ10, 22, 23), Devam zorunluluğunun olmaması (SBÖ8, 16)	5
Toplam		56

Tablo 4 incelendiğinde uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerinizi derse dâhil etmeye yönelik yaşadığınız sorunların; altyapı kaynaklı (f=28), çevre kaynaklı (f=12), öğrenci kaynaklı (f=11) ve ders kaynaklı (f=5) tema başlıkları altında 4 tema ve 56 kod olarak ortaya çıktığı

görülmektedir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerinizi derse dâhil etmeye yönelik yaşadığınız sorunlar alt amacına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinden bazılarının görüşleri her temadan doğrudan görüşler alınarak aşağıda sunulmuştur:

Altyapı kaynaklı temasına ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

En temel problem burada yaşandı. Özellikle uzaktan eğitim sürecinin başlarında çoğu öğrencimizde uzaktan eğitime katılmak için cihaz yoktu. Cihazı olan öğrencilerin interneti yoktu. Az sayıda öğrencide cihaz ve internet vardı (SBÖ13).

Çok sık bir şekilde elektrik kesintileri yaşandı ve çevrim içi eğitim programları herkes için uygun değildi (SBÖ28).

Çevre kaynaklı temasına ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Öğrencilerin kendilerine ait odalarının olmamasından kaynaklı genelde görüntülü değil, sadece sesli olarak dersleri işleyebildik. Bu da dersin verimini düşüyordu (SBÖ10).

Ev ortamından dolayı birçok öğrencinin dikkati dağılıyordu. Anne ya da kardeşler sürekli dersi bölen davranışlar sergiliyorlardı (SBÖ7).

Öğrenci kaynaklı temasına ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Derse katılan öğrenciler hep aynı öğrenciler. Kimi zaman hiç katılmadığında derse işi olduğunu söyleyen öğrencilerle de karşılaştım (SBÖ20).

Uzaktan eğitim sürecinin öğrenciler için tatil olduğu şeklinde yanlış anlaşılması ve derslere devam zorunluluğunun bulunmaması temel sorunlardan biriydi (SBÖ8).

Ders kaynaklı temasına ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Ses ve görüntüde problemler olduğu için iletişimde problemler yaşıyordum (SBÖ22).

Millî Eğitim Bakanlığının ders girme zorunluluğu olması demesi öğrencilerin derslere girmemesine sebep oldu (SBÖ16).

Öğrencilerin Derse Dâhil Edilmesine Yönelik Yapılan Çalışmalara İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin derse dâhil edilmesine yönelik yapılan çalışmalar nelerdir?” araştırma sorusu ile ilgili görüşleri Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5.

Öğrencileri Derse Dâhil Etmeye Yönelik Yapılan Çalışmalar

Tema	Kod	f
Dolaylı Çalışmalar	Veli ve öğrenci ile uzaktan iletişim kurma (SBÖ1, 2, 4, 6, 8, 9, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 25, 26, 27, 28), Dijital araçları aktif kullanma (SBÖ10, 20, 22), Farklı kurumlardan destek alma (SBÖ1, 2), Akran desteğinden yararlanma (SBÖ5, 13), Öğrencileri EBA destek noktalarına yönlendirme (SBÖ8, 13), Araç gereç temin etme (SBÖ6), Öğrencileri TRT Okul’a yönlendirme (SBÖ20)	29
Doğrudan Çalışmalar	Motive etme (SBÖ7, 8, 9, 11, 14, 17), Öğrencilere çeşitli doküman ve testler gönderme (SBÖ3, 7, 11, 12, 23), WhatsApp gruplarından yararlanma (SBÖ20, 23, 27), Rehberlik etme (SBÖ17, 18), Dersi eğlenceli hâle getirme (SBÖ15, 20), Ödevlendirme (SBÖ25), Teknik bilgi desteği verme (SBÖ1), Ders notları gönderme (SBÖ3), Veli ziyareti (SBÖ6)	22
Toplam		51

Tablo 5 incelendiğinde uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerinizi derse dâhil etmeye yönelik yaptığınız çalışmaların; dolaylı çalışmalar ($f=29$) ve doğrudan çalışmalar ($f=16$) tema başlıkları altında 2 tema ve 51 kod olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerinizi derse dâhil etmeye yönelik yaptığınız çalışmalar alt amacına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinden bazılarının görüşleri her temadan doğrudan görüşler alınarak aşağıda sunulmuştur.

Dolaylı çalışmalar temasına ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Sosyal medya gruplarında ve özel olarak öğrenci ve velilerine dersler hakkında bilgilendirmelerde bulundum (SBÖ18).

İnteraktif kitaplar kullanarak öğrencilerin derse katılımını daha çok sağlamaya çalıştım (SBÖ10).

Doğrudan çalışmalar temasına ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Öğrencileri sürekli mesaj atarak, arayarak, dersin öneminden bahsederek derse çekmeye çalıştım (SBÖ9).

Ders notları ve sorular hazırlayıp öğrencilere ulaştırdım (SBÖ3).

Öğretmenlerin, Okul Yönetimi ile Yaşadığı Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin, okul yönetimi ile yaşadığı sorunlar nelerdir?” araştırma sorusu ile ilgili görüşleri Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6.

Okul Yönetimi ile Yaşanan Sorunlar

Tema	Kod	<i>f</i>
Okula Yönelik	Programların sürekli değişmesi (SBÖ12, 15, 16), Plan ve programların yapılmaması (SBÖ1, 12), Çevrim içi eğitimle ilgili yetersiz olmaları (SBÖ3), Yöneticilerin sorumsuzluğu (SBÖ17), Yöneticilerin mükemmeliyetçi olması (SBÖ18), Yaşam şartlarının göz ardı edilmesi (SBÖ18)	9
Öğretmenlere Yönelik	Öğrenci katılımını artırmaya yönelik baskı yapılması (SBÖ11, 21), Haftada bir gün okula gitme zorunluluğu (SBÖ1), Ek derslerinin ücretinin ödenmeyeceği tehdidinin yapılması (SBÖ5), Öğretmenlerin bireysel farklılıklarına önem vermemesi (SBÖ18), İş yükünü arttırması (SBÖ17)	6
Toplam		15

Tablo 6 incelendiğinde uzaktan eğitim sürecinde okul yönetimi ile yaşadığınız sorunların; okula yönelik ($f=9$) ve öğretmenlere yönelik ($f=6$) tema başlıkları altında 2 tema ve 15 kod olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Uzaktan eğitim sürecinde okul yönetimi ile yaşadığınız sorunlar alt amacına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinden bazılarının görüşleri her temadan doğrudan görüşler alınarak aşağıda sunulmuştur.

Okula yönelik temasına ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Canlı derslerin programını okul yönetimi yaptığı için bazı günlerde 12 ders saati ders işlemek zorunda kalmamız yorucu oluyordu (SBÖ15).

Okul yönetimi ile ciddi sorunlar yaşamadık ancak ilk zamanlar bir plansızlık, uzaktan eğitim programlarının olmaması sebebiyle bir karmaşa oldu. Ayrıca hafta bir gün okula gitme zorunluluğumuz vardı ve o gün dersimiz varsa dersler aksıyordu (SBÖ1).

Öğretmenlere yönelik temasına ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Öğrencilerin derse katılımı yönünde bize baskı yapıyordu (SBÖ21).

Genel olarak sorun yaşamadık ama bir ara katılım sağlanamadığı takdirde ek derslerin kesileceği konusunda rahatsızlık yaşadık (SBÖ10).

Öğretmenlerin, Okul Yönetimi ile İlgili Yaşadığı Sorunlara Yönelik Geliştirilen Çözümlere İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin, okul yönetimi ile ilgili yaşadığı sorunlara yönelik geliştirilen çözümler nelerdir?” araştırma sorusu ile ilgili görüşleri Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7.

Okul Yönetimi ile İlgili Yaşanan Sorunlara Yönelik Geliştirilen Çözümler

Tema	Kod	f
Karşılıklı Çözümler	İletişim hâlinde bulunulması (SBÖ1, 3, 6, 17, 18), Karşılıklı iyi niyet (SBÖ5, 6), Çevrim içi toplantılar yapılması (SBÖ1, 3), Bilgi alışverişinde bulunma (SBÖ3, 18), Samimiyet (SBÖ6), Ortak çözümler geliştirilmesi (SBÖ27), Yardımlaşma (SBÖ5)	14
Tek Taraflı Çözümler	Kendi derslerini planlama (SBÖ15, 16), Suçlamamak (SBÖ12), Sınıf birleştirmeleri yapma (SBÖ15), Derslere motive olma (SBÖ12), Katılımı arttırma (SBÖ21), İnternet araştırmaları yapma (SBÖ3), Çevreden bilgi edinme (SBÖ3), Talimatlara uyma (SBÖ11)	9
Toplam		23

Tablo 7 incelendiğinde uzaktan eğitim sürecinde okul yönetimi ile ilgili yaşadığınız sorunlara yönelik geliştirdiğiniz çözümlerin; karşılıklı çözümler (f=30) ve tek taraflı çözümler (f=9) tema başlıkları altında 2 tema ve 39 kod olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Tablo içerisinde yaşanan sorunlara yönelik çözümlerin kodları verilmektedir. 16 öğretmen ise sorun yaşamadığını belirtmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde okul yönetimi ile ilgili yaşadığınız sorunlara yönelik geliştirdiğiniz çözümler alt amacına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinden bazılarının görüşleri her temadan doğrudan görüşler alınarak aşağıda sunulmuştur.

Karşılıklı çözümler temasına ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Yaşadığımız sorunlar online toplantılar ve direk iletişim kurarak çözdük. Zorlu bir süreçti (SBÖ1).

Hep beraber sorunlara ortak çözümler bulmaya çalıştık (SBÖ27).

Tek taraflı çözümler temasına ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Herhangi bir çözüm üretmekten ziyade verilen talimatları uygulamaya çalıştım (SBÖ11).

Süreçteki belirsizliği ve sık program değişimi ile ilgili konularda yönetimi fazla suçlamayıp dersler ilgili daha fazla motive olmaya çalıştım (SBÖ12).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Uzaktan eğitim sürecinde dersin yürütülmesinde yaşanan sorunlara ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri incelenmiş ve öğretmen görüşleri; teknik sorunlar, eğitsel sorunlar, toplumsal sorunlar ve bilişim sorunları temalarıyla değerlendirilmiştir. Öğretmen görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde teknolojik altyapıdan kaynaklı olarak teknik sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun temel sebebi olarak internete erişim ve teknolojik cihaz yetersizliği yaşandığı anlaşılmaktadır. Alanyazında altyapı ve erişim sorunlarının uzaktan eğitimin en önemli problemi olduğu

sonucuna ulaşan çalışmalar mevcuttur (Akgül, 2021; Özdemir Baki & Çelik, 2021; Sarı & Nayır, 2020). Kavan & Adıgüzel (2021) yaptıkları araştırmada öğrencilerin imkân yetersizliği, internet bağlantısının olmaması ve derslere katılım olmamasından dolayı öğretmenlerin sorun yaşadıklarını tespit etmişlerdir. Karatepe, Küçükgençay ve Peker (2020) yapmış oldukları araştırmada öğrencilerin cep telefonu ve bilgisayar aracılığıyla sabit hat üzerinden derslere katıldıklarını fakat internet bağlantısında sorun yaşadıklarını tespit etmişlerdir. Morgan (2020), Carrillo ve Flores (2020) ise bilgisayar ve internet erişimi olmayan öğrencilerin yüz yüze eğitime göre akademik anlamda gerileme yaşadığını tespit etmişlerdir. Seyhan (2021) sosyal bilgiler öğretmen adayları ile ilgili yapmış olduğu araştırmada adayların uzaktan eğitim sürecinde internete erişim, materyal temin etme, ders çalışma ortamı yetersizliği sorunları ve bazı sağlık problemleri yaşadıklarını tespit etmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde dersin yürütülmesinde yaşanan sorunlara yönelik geliştirilen çözümlere ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri incelenmiş ve öğretmen görüşleri; dijital çözümler, ders içi çözümler ve ders dışı çözümler temalarıyla değerlendirilmiştir. Öğretmen görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin derslerini yürütürken kendi çabalarıyla çözüm üretmeye çalıştıkları ve çevrim içi uygulamalardan faydalanarak yaptıkları ortaya çıkmaktadır. Salgın süreci gibi afet sayılabilecek bu tür durumlara karşı öğretmenlerin bireysel çözümler üretmeleri sürecin kontrol altına alınmasına destek sağlamaktadır. Ertan Kantos (2021) yapmış olduğu araştırmada sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler ile iletişime geçmede WhatsApp'tan görüntülü arama yapmayı ve mesaj yazdıklarını ifade etmiştir. Reimers ve Schleicher (2020) velilerin ve öğrencilerin uzaktan eğitim programı ilgili etkinlik ve ek kaynaklar aracılığıyla okulun eğitim programı hedefleri ve stratejileri hakkında daha fazla bilgi sahibi olacağını belirtmişlerdir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencileri derse dâhil etmeye yönelik yaşanan sorunlara ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri incelenmiş ve öğretmen görüşleri; altyapı kaynaklı, çevre kaynaklı, öğrenci kaynaklı ve ders kaynaklı temalarıyla değerlendirilmiştir. Öğretmenler görüşleri incelendiğinde öğrencilerin derse dâhil olmada en fazla internete erişimde sorun yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Her ne kadar öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerini en az zararla korumaya çalışsa da yaşam şartlarından dolayı bu pek mümkün değildir. Maddi ve manevi yetersizlikler öğrencilerin eğitim sürecinden yoksun kalmasına sebep olmaktadır. Metin, Gürbey ve Çevik (2021) yapmış oldukları araştırmada öğrencilerin ve öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde kullanılan teknolojik aletleri ve programları kullanabilme becerisi açısından yetersiz olduklarını ve gerekli internet alt yapısının olmaması sebebiyle sorun oluştuğunu tespit etmişlerdir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencileri derse dâhil etmeye yönelik yapılan çalışmalara ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri incelenmiş ve öğretmen görüşleri; dolaylı çalışmalar ve doğrudan çalışmalar temalarıyla değerlendirilmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde derse dâhil olamayan öğrencilerin geçerli veya geçersiz birçok sebebi olabilmektedir. Bu noktada öğretmenlerin olabildiğince öğrencilerini güdülemeleri ve çabalamaları çok önem arz etmektedir. Öğretmen görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin elinden gelmeyen noktalarda çevre ve veli ilişkilerine başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri bu şekilde öğrencilerini derse dâhil etmeye ve eğitimden geri kalmamalarına özen göstermeye çalışmaktadırlar. Uçar (2016) yapmış olduğu araştırmada materyal olarak kullanılan görseller, alıştırmalar ve tasarımların öğrencilerin ders materyallerine ve derse karşı motivasyonlarına olumlu katkıda bulunduğunu tespit etmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde okul yönetimi ile yaşanan sorunlara ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri incelenmiş ve öğretmen görüşleri; okula yönelik ve öğretmenlere yönelik temalarıyla değerlendirilmiştir. Okul yönetimine ilişkin olarak öğretmen görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin okul yönetiminin uzaktan eğitim sürecini iyi yönetemediklerinden dolayı sorun yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sebebi olarak ise okulların teknolojik altyapıya sahip olmaması ve yöneticilerin süreci kontrol edememesi gösterilmektedir. Öğrenme-öğretme sürecinde okul yöneticilerinin etkinlik temelli çalışmalar için uygun ortam hazırlamaları, öğretmen ve öğrencileri bu bağlamda

desteklemeleri, ders araç gereçlerini temin etmesi en önemli sorumluluklar arasında sayılmıştır (Kavan & Özdaş, 2022).

Uzaktan eğitim sürecinde okul yönetimi ile ilgili yaşanan sorunlara yönelik geliştirilen çözümlere ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri incelenmiş ve öğretmen görüşleri; karşılıklı çözümler ve tek taraflı çözümler temalarıyla değerlendirilmiştir. Uzaktan eğitim sürecinden hem öğretmenler hem de okul yönetimleri bazı hususlarda sorun yaşayabilmektedir. Bu noktada öğretmenlerden bazıları okul yönetimi ile ilgili ilişkilerinde karşılıklı çözümler üretirken kimi öğretmenler ise kendi çözümlerini üretme yoluna gitmiştir. Öğretmen görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin okul yönetimlerine karşı uzlaşmacı çözümler ürettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Maden (2021) yapmış olduğu araştırmada öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde okul yönetimleri ile çok büyük sıkıntı yaşamadıklarını tespit etmiştir.

Öneriler

Bu araştırmanın sonuçlarından hareketle aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır:

- Öğretmenlerin teknolojik altyapı açısından sorun yaşadığı belirlenmiştir. MEB tarafından okulların uzaktan eğitime yönelik teknik altyapısının geliştirilmesi, uzaktan eğitim platformlarının tasarlanması ve mevcut olanların geliştirilmesi,
- Öğretmenlere ve öğrencilere salgın ve afet gibi acil durumlara karşılık teknolojik destek sağlanması,
- Uzaktan eğitim faaliyetlerinin veliler tarafından tam kavranmadığı tespit edilmiştir. Veriler uzaktan eğitim faaliyetlerine yönelik eğitimler verilmesi
- Öğretmenler tarafından ölçme-değerlendirme faaliyetlerinin etkili olarak yerine getirilmesi,
- Okul yöneticilerine kriz odaklı çözüm üretmelerine yönelik eğitimler verilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgül, G. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, ortaokul öğrencilerinin ve Öğrenci velilerinin pandemi sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi), Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uşak.
- Aslantaş, T. (2014). *Uzaktan eğitim, uzaktan eğitim teknolojileri ve Türkiye’de bir uygulama*. <http://www.tankutaslantas.com/wp-content/uploads/2014/04/Uzaktan-Egitim-UzaktanEgitim-Teknolojileri-ve-Turkiyede-bir-Uygulama.pdf> adresinden 17 Kasım 2021 tarihinde alınmıştır.
- Bakioğlu, B. ve Çevik, M. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 109-129.
- Bayburtlu, Y. S. (2020). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen görüşlerine göre Türkçe eğitimi. *Turkish Studies*, 15(4), 131-151.
- Birinci, G., Kılıçer K., Ünlüer, S. ve Kabakçı, I. (2009). Eğitim teknolojisi alanında yapılan durum çalışması araştırmalarının yöntemsel değerlendirilmesi. *III. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu*’nda sunulan bildiri. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Bozkurt, S. (2017). *Uzaktan eğitim yayıncılığında sinematografik tasarımın önemi ve etkileri: Bülent Ecevit Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Carrillo, C. & Flores, M. A. (2020). Covid-19 and teacher education: A literature review of online teaching and learning practices, *European Journal of Teacher Education*, 43(4), 466-487.
- Clark, J. T. (2020). *Distance education. In clinical engineering handbook* (pp. 410-415). Academic Press.

- Çalışkan, S., Süzek, S. ve Özcan, D. (2017). *Determining student satisfaction in distance education courses*, 9th International Conference on Theory and Application of Soft Computing, Computing with Words and Perception, ICSCCW 2017, 22-23 August, Budapest, Hungary.
- Demir, F. ve Özdaş, F. (2020). Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi, Salgın Sürecinde Türkiye’de ve Dünyada Eğitim*, 273-292.
- Dobbs, R., Del Carmen, A. & Waid-Lindberg, C. (2017). Students’perceptions of online courses: The effect of online course experience. *The Quarterly Review of Distance Education*, 18(1), 98-109.
- Dündar, R. ve Yeşilyurt, S. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim bilişim ağı özelinde uzaktan eğitime bakış açılarının değerlendirilmesi. *International Journal of Social Science Research*, 9(1), 79-95.
- Elçiçek, M. (2021). Tendencies in Turkey-based academic studies on distance education during the COVID-19 pandemic. *Journal of Educational Technology and Online Learning*, 4(3), 406-417.
- Elitaş, T. (2017). *Uzaktan eğitim lisans sürecinde yeni iletişim teknolojileri: Atatürk Üniversitesi uzaktan eğitim merkezi (Doktora Tezi)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ertan Kantos, Z. (2021). Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 1(23), 476-491.
- Gökçe, A. T. (2008). Küreselleşme sürecinde uzaktan eğitim. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 1-12.
- Gunawardena, C. N. & McIsaac, M. S. (2013). *Distance education. In Handbook of research on educational communications and technology* (pp. 361-401). Routledge.
- Gülbahar, Y. (2021). *E-öğrenme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gülleroğlu, H. D. ve Coşkun, F. (2024). Uzaktan eğitime yönelik bir tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (58), 57-73.
- Gürses, N. & Demiray, E. (2009). Organizational Commitment of Employees of TV Production Center (Educational Television ETV) for Open Education Facility, Anadolu University. *Turkish Online Journal of Educational Technology* 8(1).
- Horspool, A. & Lange, C. (2012). Applying the scholarship of teaching and learning: Student perceptions, behaviours and success online and face-to-face. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 37(1), 73-88.
- Karatepe, F., Küçükgençay, N. ve Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 7(53), 1262-1274.
- Kavan, N. ve Adıgüzel, A. (2021). Türkçe öğretmenlerinin salgın süreci eğitim faaliyetlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(19), 138-155.
- Kavan, N. ve Özdaş, F. (2022). Demokratik öğrenme ortamının inşasına yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3), 1598-1623.
- Koçdar, S. (2006). *Uzaktan eğitim ders kitaplarının geribildirim açısından değerlendirilmesi: Anadolu Üniversitesinin uzaktan eğitim veren işletme ve iktisat fakülteleri örneği (Yüksek Lisans Tezi)*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kurnaz, A., Kaynar, H., Şentürk Barışık, C. ve Doğrukök, B. (2020). Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi, Salgın Sürecinde Türkiye’de ve Dünyada Eğitim*, 293-322.

- Lecompte, M. D. & Goetz, J. P. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of educational research*, 52(1), 31-60.
- Maden, H. (2021). *Uzaktan eğitim sürecinde işlenen derslere yönelik okul yöneticileri ve öğretmen görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Metin, M., Gürbey, S. ve Çevik, A. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik öğretmen görüşleri. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 66-89.
- Morgan, H. (2020). Best practices for implementing remote learning during a pandemic, the clearing house, *A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 93(3), 135-141.
- Özdemir Baki, G. ve Çelik, E. (2021). Ortaokul matematik öğretmenlerinin uzaktan eğitimde matematik öğretim deneyimleri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(1), 293-320.
- Öztekin, A., Kavan, N., Dündar, M. ve Meriç, İ. (2021a). Üniversite öğrencilerinin koronavirüs salgını sürecindeki dijital oyun bağımlılıklarının incelenmesi. *Asya Studies*, 5(18), 109-119.
- Öztekin, A., Keskin, E., Açıl, H., Durak, S., Dündar, M. ve Yılmaz, İ. (2021b). Koronavirüs salgınına bağlı olarak yaşanan kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi: Türkiye örneği. *Route Education and Social Science Journal*, 8(7), 219-232.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün ve S. Beşir Demir, Çev. Ed.). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Reimers, F. M. & Schleicher, A. (2020). *A framework to guide an education response to the COVID-19 Pandemic of 2020*, OECD. Retrieved April, 14, 2020.
- Sarı, T. & Nayır, F. (2020). Challenges in distance education during the (Covid-19) pandemic period. *Qualitative Research in Education*, 9(3), 328-360.
- Setav. (2021). *Koronavirüs (Covid-19) salgınının eğitim ve öğretmenlere etkisi*. <https://www.setav.org> adresinden 30 Kasım 2021 tarihinde alınmıştır.
- Seyhan, A. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri ve görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 65-93.
- Sezgin, S. (2021). Acil uzaktan eğitim sürecinin analizi: öne çıkan kavramlar, sorunlar ve çıkarılan dersler. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 273-296.
- Uçar, H. (2016). *Uzaktan eğitimde motivasyon stratejilerinin öğrenenlerin ilgileri, motivasyonları, eylem yeterlikleri ve başarıları üzerine etkisi* (Doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Uroкова, S. B. (2020). Advantages and disadvantages of online education. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 9(89), 34-37.
- Uyar, E. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 1(2), 15-32.
- Yadigar, G. (2010). *Uzaktan eğitim sistemlerinin etkinliğinin değerlendirilmesi (Gazi Üniversitesi bilişim sistemleri uzaktan eğitim tezsiz yüksek lisans programı örneği)* (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım Suna, Z., Güzel, A. ve Benzer, A. (2023). Türkçe öğretmenlerinin çoktan seçmeli soru hazırlamaya ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Asya Studies, Özel Sayı 3*, 1-14.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.